

Sygn. akt V CK 466/03

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 kwietnia 2004 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący)

SSN Marek Sychowicz

SSA Zbigniew Cendrowski (sprawozdawca)

Protokolant Ewa Zawisza

w sprawie z powództwa J.K., E.K.

i B. K.

przeciwko Syndykowi masy upadłości Przedsiębiorstwa Robót i Usług Budowlanych
"B." S.A. w G.

o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 28 kwietnia 2004 r.,

kasacji powodów od wyroku Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 20 grudnia 2002 r.,

oddala kasację.

Uzasadnienia

Powodowie wnieśli powództwo przeciwko Przedsiębiorstwu Robót i Usług Budowlanych „B.” S.A. w G. o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego – aktu notarialnego zaopatrzonego w klauzulę wykonalności.

Powodowie byli zobowiązani do uiszczenia stronie pozwanej kwoty 100.000 zł w terminie do 31 stycznia 1999 r. tytułem ostatniej raty za zakupioną od pozwanych nieruchomości.

Przedstawili pozwanej do potrącenia swoją wierzytelność w łącznej wysokości 181.000 zł, powstałą w wyniku nienależytego wykonania przez stronę pozwaną zobowiązań umownych związanych z wykonywanymi robotami budowlanymi.

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z 4 czerwca 2002 r. oddalił powództwo.

Sąd Apelacyjny , po rozpoznaniu sprawy wskutek apelacji wniesionej przez powodów, oddalił apelację, sprostował oznaczenie strony pozwanej, którą jest obecnie syndyk masy upadłości Przedsiębiorstwa Robót i Usług Budowlanych „B.” S.A. w G..

Sąd Apelacyjny ustalił treść umowy z dnia 29 września 1998 r., w której strony zobowiązały się m. in. do zawarcia umowy sprzedaży nieruchomości oraz treść umowy z dnia 27 października 1998 r. przenoszącej na rzecz powodów własność nieruchomości zabudowanej budynkami w stanie surowym, położonej w G.. Cena nabycia wynosiła 608.900 zł, przy czym powodowie nie uiszcili ostatniej raty w wysokości 100.000 zł, której termin upłynął dnia 31 stycznia 1999 r. Dnia 20 listopada 1998 r. strony zawarły umowę, na podstawie której strona pozwana zobowiązała się do wykonania robót budowlano-montażowych o charakterze modernizacyjnym w obiekcie restauracji wykonanej w stanie surowym zamkniętym.

Pismem z 9 czerwca 1999 r. powód J. K. działając w imieniu powodów złożył oświadczenie o potrąceniu z wierzytelnością strony pozwanej wierzytelności powodów w kwocie 50.000 zł z tytułu utraconych zysków związanych z nieterminowym i niepełnym wywiązaniem się pozwanych z umowy przedwstępnej z dnia 29 września 1998 r.

Pismem z 20 września 1999 r. powodowie złożyli oświadczenie o podtrzymaniu oświadczenia z dnia 9 czerwca 1999 r. oraz oświadczenie o potrąceniu dalszej kwoty 126.000 zł. Kwota ta wynikała z nie wywiązania się pozwanej z umowy z 29 września 1998 r. i obejmowała utracone zyski z tytułu nie funkcjonowania lokalu w sylwestra 1998 r. i pięciu tygodni karnawału, niemożności wykorzystania 150 m² lokalu – obecnie restauracji – przez 6 miesięcy, zapłatę za drzwi zwrócone pozwanej, prace rozliczone a niewykonane – dotyczące części elewacji zewnętrznej, zabezpieczenia antywłamaniowego okien, koszty naprawy prac wadliwie przez stronę pozwaną wykonanych dotyczących niewłaściwego ocieplenia dachu i nieszczelnego stropu.

W rozważaniach swoich Sąd Apelacyjny podniósł, iż oświadczenie powodów o potrąceniu dotyczyło wierzytelności powodów z tytułu odszkodowania za nie wywiązanie się przez pozwaną z umowy z 29 września 1998 r. w zakresie dotyczącym wykonania przez nią robót budowlanych.

Umowa ta, jako przedwstępna umowa sprzedaży nieruchomości, zawarta bez wymaganej formy, rodziła jedynie skutki odszkodowawcze określone w art. 390 § 1 k.c.

Powodowie nabywając nieruchomość ze znajdującym się na niej budynkiem, mogli dochodzić też uprawnień z tytułu rękojmi, jeżeli rzecz sprzedana miała wady.

Powodowie zaś – powołując się na swoje roszczenia odszkodowawcze – nie wiążą ich z nienależytym wykonaniem umowy sprzedaży nieruchomości, lecz ze zwłoką w wykonaniu umowy z 29 września 1998 r. Z tego zaś tytułu powodom nie przysługują roszczenia odszkodowawcze.

Sąd Apelacyjny wskazał też na niedopuszczalność zmiany przedstawionych przez powodów okoliczności uzasadniających ich roszczenie odszkodowawcze – ze względu na treść art. 843 § 3 k.p.c.

Mimo tego Sąd Apelacyjny odniósł się również do umowy stron z 20 listopada 1998 r. Sąd Apelacyjny stwierdził, że kwestia przyczyn opóźnienia się strony pozwanej z wykonaniem robót budowlanych nie jest istotna w sprawie.

Sąd Apelacyjny uznał też, że oświadczenie J.K. zwalniające pozwaną ze zobowiązań wywołanych opóźnieniem w zakończeniu prac objętych umową z 20 listopada 1998 r. nie przekraczało zakresu zwykłego zarządu.

Ponadto powodowie nie wykazali szkody zgłoszonej do potrącenia, jeśli chodzi o jej wysokość.

Wyrok Sądu Apelacyjnego powodowie zaskarżyli w całości kasacją.

Skarga kasacyjna oparta została na obu podstawach kasacji (art. 393¹ pkt 1 i 2 k.p.c.). Skarżący w pierwszej kolejności przedstawili podstawę naruszenia przepisów o postępowaniu przytaczając następujące przepisy: art. 210 § 1 k.p.c., art. 227 k.p.c., art. 229 k.p.c., art. 230 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c.

Naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. (wg kolejności wskazanej w skardze) w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. polegać ma na zaniechaniu wszechstronnego rozważenia i nielogicznej ocenie dowodów: protokołu odbioru robót budowlanych z 15 lutego 1999 r., faktury VAT z 16 lutego 1999 r. i faktury VAT z 22 kwietnia 1999 r. oraz protokołu przyłączy wodno-kanalizacyjnych z lutego 1999 r.

Naruszenie art. 210 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. polega na tym, że sąd wziął pod uwagę okoliczności wynikające z wyżej przedstawionych dowodów bez uprzedzenia strony o tym, przez co strona powodowa nie miała żadnej możliwości odniesienia się do tych okoliczności.

Naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 328 § 1 k.p.c. polega na pominięciu dowodów w postaci raportów z rejestru obrotów kasy fiskalnej, deklaracji podatkowych oraz zeznań świadka N.

Naruszenie art. 230 k.p.c. polega na jego niezastosowaniu – w zakresie dotyczącym twierdzeniom powoda o wysokości szkody.

Naruszenie art. 227 k.p.c. i art. 229 k.p.c. polega na tym, że Sąd przeprowadził dowód z protokołu przyjęcia przyłączy wodno-kanalizacyjnych

z lutego 1999 r. – na określone okoliczności – mimo iż okoliczności przeciwne zostały przyznane przez stronę pozwaną.

Skarżący przedstawiają następnie zarzuty dotyczące naruszenia przepisów art. 843 § 3 k.p.c., art. 3 k.p.c., art. 232 k.p.c. oraz art. 187 § 1 k.p.c. i art. 210 § 1 k.p.c. art. 2 k.p.c. w następujący sposób:

- przez błędne rozumienie przepisu art. 843 § 3 k.p.c. przy czym Sąd Apelacyjny uchybił również treści art. 187 § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., wymagając określenia przez powodów podstawy prawnej żądania, mimo że obowiązkiem strony w procesie jest jedynie wskazywanie faktów, a odpowiednia ich kwalifikacja należy do sądu. Skarżący powołali przy tym zarzucie również naruszone przepisy art. 6 (bez wskazania ustawy) art. 232 i art. 187 1 k.p.c.

Opierając kasację na podstawie naruszenia prawa materialnego – skarżący przedstawili zarzuty – niewłaściwego zastosowania art. 65 (bez wskazania ustawy) i art. 353¹ k.c. oraz art. 390 § 1 k.c. przez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że nie można w taki sposób ułożyć stosunku prawnego, aby skutecznie domagać się spełnienia świadczeń związanych z umową stanowiącą, a zastrzeżonych w umowie przedwstępnej, po zawarciu umowy przyrzeczonej.

- błędnej wykładni art. 866 i art. 865 k.c. w zakresie rozumienia zwykłego zarządu,
- błędnej wykładni art. 484 § 1 k.c. polegającej na założeniu, że w razie zastrzeżenia w umowie możliwości żądania kar umownych i odszkodowania przenoszącego wysokość zaskarżonej kary umownej, uprawniony nie może domagać się odszkodowania bez wcześniejszego żądania kar umownych.

Skarżący wnoszą o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania lub o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest wielowątkowa i zawiera również zarzuty odnoszące się do oceny dowodów dokonanej przez Sąd Apelacyjny a w konsekwencji do

ustaleń faktycznych. W takiej sytuacji zasadniczo konieczne staje się odniesienie do podstawy kasacyjnej dotyczącej naruszenia przepisów o postępowaniu. Zarzuty bowiem dotyczące prawa materialnego mogą być właściwie ocenione i rozważone tylko na podstawie prawidłowo ustalonego stanu faktycznego (wyrok SN z 25 lipca 2002 r., III CKN 1331/00 Lex 56059).

Ponadto – co w sprawie jest istotne – ocena zasadności zarzutów zawartych w przedstawionej przez powodów pierwszej podstawie kasacji może być przeprowadzona wówczas, gdy nie ma takiego naruszenia przepisów o postępowaniu, które mogłoby mieć istotny wpływ na wynik sprawy – art. 393¹ pkt 2 k.p.c. (wyrok SN z 18 lutego 1999 r., I CKN 96/98).

Powyższe uwagi zostały poczynione dlatego, by wskazać na istotne elementy sprawy i rzeczywisty przedmiot niniejszego postępowania. Stanowisko stron, w szczególności zaś powodów, wskazuje bowiem, że w procesie tym powodowie dążyli w istocie jedynie do wykazania, że wskutek nienależytego wykonania przez pozwanego części czy całości zobowiązań umownych ponosi on odpowiedzialność odszkodowawczą. Stanowisko takie nie może prowadzić do wykazania zasadności żądania powodów.

Trzeba bowiem wskazać, że powodowie nie wystąpili w sprawie z roszczeniami odszkodowawczymi uzasadniającymi żądanie zasądzenia odszkodowania, ale z powództwem o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego. Żądanie swoje uzasadniają wygaśnięciem ich zobowiązania (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.). Zobowiązanie zaś (dotyczące niespornych 100.000 zł, co wynika z treści umowy z 27 października 1998 r.) zdaniem powodów wygasło wskutek dokonanego przez nich potrącenia (art. 498 § 2 k.c.), wskutek stosownych oświadczeń woli (art. 499 k.c.) (karta 22, 23 i 24 akt). Żądanie pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego (aktu notarialnego, w którym powodowie poddali się egzekucji i zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, k. 8 do 11 akt) może być zatem uzasadnione wtedy, gdy powodowie wykażą, że oświadczenie woli o potrąceniu było skuteczne i doprowadziło do umorzenia ich zobowiązania.

Zatem przedmiotem rozpoznania są w pierwszej kolejności złożone przez powodów oświadczenia woli o potrąceniu. Inne okoliczności faktyczne są istotne

tylko o tyle, o ile dotyczą tychże oświadczeń woli. W sprawie niniejszej, co jest niewątpliwe, wynika to bowiem wprost z akt sprawy, powodowie złożyli jedynie dwa oświadczenia woli – z dnia 9 czerwca 1999 r. (k. 23 akt) oraz 20 września 1999 r. (k. 24 akt). Jest to też niesporne, jako że powodowie w kolejnych pismach procesowych tylko do tych oświadczeń się odnosili, i, co więcej, na ich istnieniu opierali swoje żądanie pozwu (pozew k. 2 akt wiersze 1-7 od dołu, pismo sygnowane datą 27 lutego 2000 r., k. 112 wiersze 7-10 od dołu) pismo z 11 kwietnia 2000 r., k. 148 wiersze 5-9 od góry, pismo z 20 lutego 2001 r., k. 214 wiersz 2-5 od dołu).

Jak już podniesiono, nie ma znaczenia, że powodowie, jak piszą, z ostrożności procesowej powołują się również na umowę z 20 listopada 1998 r. (pismo z 11 kwietnia 2000 r. k. 148 wiersze 10-16 od góry).

Okoliczności dotyczące umowy z 20 listopada 1998 r. mogłyby mieć znaczenie wtedy tylko, gdyby miały uzasadnić istnienie oświadczenia woli o potrąceniu wierzytelności przysługującej powodom a związanej z tą umową. W sprawie zaś bezsporne jest, że powodowie nie złożyli oświadczenia woli o potrąceniu – w związku z umową z 20 listopada 1998 r.

Zatem nawet hipotetyczne wykazanie przez powodów, że przysługują im roszczenia odszkodowawcze z tej umowy, nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Jak już wcześniej wskazano powyższe okoliczności dotyczące: żądania powodów, istnienia tytułu wykonawczego (aktu notarialnego zaopatrzonego w klauzulę wykonalności), umowy z 29 września 1998 r., umowy z 20 listopada 1998 r., cytowanych już oświadczeń woli o połączeniu, były przez Sąd Apelacyjny ustalone i w takim zakresie nie są kwestionowane w kasacji.

Podstawą zatem dalszych rozważań jest przyjęcie powyższych ustaleń faktycznych. Co do podstawy naruszenia prawa materialnego, to wszystkie tam wskazane przepisy (art. 65, 353¹ k.c., art. 390 § 1 k.c., art. 866 i art. 865 k.c. oraz art. 484 § 1 k.c.) odnoszą się do umowy z 20 listopada 1998 r. Zarzuty w tym zakresie nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy z przyczyn już omówionych.

Również w ramach pierwszej podstawy kasacji skarżący przytaczają przepisy prawa procesowego i związane z nimi zarzuty odnoszące się do umowy z 20 listopada 1998 r. i z tych samych względów ocena ich zasadności jest zbędna, jako że ich rozpoznanie nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 393¹ pkt 2 k.p.c.).

Z tych wszystkich względów kasację, jako pozbawioną uzasadnionych podstaw, należało oddalić (art. 393¹² k.p.c.).